

Beredskaps- hjem

Beredskapshjem er fosterhjem som kan ta imot barn i krisesituasjon der barnevernstjenesten raskt må gripe inn og plassere barnet mens en sak undersøkes og utredes.

Beredskapshjem er et alternativ til institusjonsplassering i akutte saker, og plasseringen skal i utgangspunktet være relativt kortvarig.

Ordningen skiller seg fra fosterhjem fordi avtalen ikke knytter seg til bestemte barn.

Alle kan søke om å bli beredskapshjem. I godkjenningsprosessen må man gjennom ulike kurs. Du må ha godkjent politi- og helseattest, og det finnes fadderordninger for nye beredskapshjem.

Når beredskapshjemmet har mottatt et barn, gis det veiledning og oppfølging underveis av barnevernskonsulent og psykolog,

Foreldre på timen

Serie:

EN TØFF START

Psykisk sykdom, rus, vold og fattigdom er en del av oppveksten til mange hundre tusen norske barn. I denne serien ser vi nærmere på de barna som blir glemte når vi forteller at Norge er verdens beste land å være barn i. Dette er den siste reportasjen i serien.

I åtte år har beredskapsforeldrene Tone (44) og Bent (43) åpnet hjemmet sitt for barn i akutt krise og tilbud omsorg – på én times varsel.

Tekst: Hege K. Fosser Pedersen Foto: Kjersti Gjems Vangberg

– Jeg husker 1-åringen som kom til oss med spisevegring. Han hadde blitt tvangsføret hjemme og nektet å spise mat. I en time satt den lille gutten med et potetgullflak i hånda og skalv. Han klarte ikke å putte potetgullet i munnen, forteller beredskapsmamma Tone.

Hun og Bent prøvde alt; saftis som skulle renne inn i munnen på ham. De lokket med saft og nybakte kaker. Ingenting ville han ha, bare litt væske.

– Løsningen ble saus. Fjorten dager etter at han kom til oss, satte vi en kopp foran ham da vi lagde middag. På et blunk var den tom, og han ville ha mer, forteller Bent, og legger til:

– En slik opplevelse kan ikke beskrives. Det er sånne øyeblikk som gjør dette til noe annet enn en vanlig jobb.

LEVERT AV POLITIET. I dag er denne gutten blitt 3 år. Tone og Bent vet at han bor hos flotte fosterforeldre og har det fint, selv om starten av livet var vanskelig. Denne gutten er et av mange barn som har vært i Tone og Bents omsorg.

Barna kommer ikke med noen bruksanvisning. Tone og Bent vet ikke alltid hva barna har opplevd, eller hvilken bagasje de bærer på før de kommer til det trygge beredskapshjemmet i en mindre by på Østlandet.

Rus, vold og alvorlige psykiske lidelser er bare tre av mange årsaker til at barnevernet overtar omsorgen for barn.

Noen ganger kan mor ha blitt syk etter fødselen og ikke kan ta seg av barnet i en periode.

Ekteparet jobber begge som beredskapsforeldre. De henter barn på fødestuer, på Aline Spedbarnssenter i Oslo eller får dem levert av politiet eller barnevernsvakta. Hvor barnet skal tilbake senere, er ofte ikke bestemt. Kanskje skal de tilbake til foreldrene, kanskje i fosterhjem.

VIL HJELPE ANDRE. I over åtte år har mamma Tone jobbet som beredskapsmamma for Barne- og familieetaten i Oslo kom-

mune. Tidligere var hun sykepleier og har jobbet i barnehage. Pappa Bent sa opp jobben sin for fire år siden og har vært beredskaps pappa siden. Begge har et ønske om å utgjøre en forskjell for noen.

Deres tre biologiske barn har hatt en god start på livet. Tone og Bent ville gi flere barn denne muligheten. Deres egne gutter er 13, 16 og 18 år, og de bor også hjemme.

Beredskapsforeldrene og barna anonymisert i denne artikkelen. Det har hendt at beredskapsforeldre er blitt gjenkjent i mediene, slik at biologiske foreldre har klart å spore dem opp.

Tone og Bent føler seg sjelden truet av de biologiske foreldrene. Kun én gang har Tone fått en voldsalarm fordi de fryktet at en mamma ville forsøke å oppsøke dem. Bent sier:

– Vi tar våre forholdsregler. Det er klart at det er tøft for mange mammaer og pappaer at de ikke får lov ha omsorgen for barna sine, men må overlate barna til oss. Ikke alle takler det like godt, sier Bent

EN METER KJOLER. Barn opptil 4 år kommer til Bent og Tone. De fleste er under 1 år.

– Noen barn har ingen andre klær enn dem de står og går i. Klærne kan være møkkete, og barna kan være uvasket og ha sår på kroppen. Andre barn kommer til oss med en kleskolleksjon som ikke passer for et spedbarn. Trange skinnjakker som de ikke kan bevege seg i, og motesko som ikke tåler kulde. Andre har alt de trenger av klær og materielle ting. Vi vet aldri hva som venter oss når vi henter ett nytt barn, forteller Tone.

Paret er forberedt på det meste. I kjelleren har de ett eget rom med klær og utstyr som passer til alle barn. Her ligger bodyer, strømpebukser, ulltøy og utedresser sortert etter alder og kjønn. En meter med kjoler og skjorter henger ryddig på hengere. Det står stabler med bleier og helsetepper.

Erteposer ligger klare for å dempe abstinensene til barn som har fått narkotika mens de har ligget i mammas mage. Et kjøk- ➞

På soverommet til Tone og Bent står tre ekstra sprinkelsenger. Det første de går i gang med når et nytt barn kommer i hus, er å skape en god døgnrytme.

kenskap er fylt opp av flasker, smokker og plasttallerkener og kopper. I garasjen står fem barnevogner og en tvillingvogn klare til nye barn.

FLASKEKOS I ARMKROKEN. På gulvet i eneboligen ligger to små gutter på en matte og pludrer. Det ser ut som hvilken som helst normal familie.

Men de to guttene Jon på 7 måneder og Simen 5 måneder er ikke de biologiske barna til Tone og Bent. De er heller ikke søsken. Guttene har bodd hos ekteparet i henholdsvis fem og åtte uker. Den eldste har bodd hos dem i en periode før også.

Begge har vært utsatt for omsorgssvikt. På bare noen uker har de gjort store fremskritt.

Etter lek på matta og en flaske med melk i armkroken til Bent, legger Jon seg og sover i en av tre ekstra sprinkelsengene som står på Tone og Bents soverom. Simen skal tas med til Oslo for at den biologiske mammaen skal få være sammen med ham en liten stund.

EN TIMES VARSEL. Når Tone og Bent er i beredskap, kan de få en telefon og en times varsel før de plutselig har et nytt barn. De vet aldri når det ringer. Begge trives best når de har småbarn i huset. Bent forteller at han blir rastløs av å vente.

– Når vi får beskjed om at et barn trenger hjelp, pakker vi bagen med babyklær og plasserer barnesetet i bilen. Vi reiser til Oslo for å hente barnet, forteller Tone.

Livet med et nytt barn i huset starter umiddelbart, forteller Tone, men de vet ikke hvor lenge barnet blir hos dem.

Barn som har bodd sammen med mammaen sin på Aline spedbarnssenter først, får Tone og Bent ofte litt informasjon om, som hva slags mat de liker, hvilke rutiner de har og hva de er

vært utsatt for. Henter de et barn på sykehus, hos politiet eller hos barnevernsvakta, er det langt fra sikkert at de får vite noe i det hele tatt.

– Politiet kan ha funnet en 2-åring gående ute sammen med rusede foreldre på Karl Johan. De kan ha hentet et lite spedbarn som har ligget alene i en leilighet og grått. Eller så er mammaen rusmisbruker og har nylig født, forteller Tone.

24 barn har hatt et midlertidig hjem hos Tone og Bent. Det lengste oppholdet har vart i ett år, det korteste i bare et par dager. I gjennomsnitt er barna hos ekteparet til tre måneder. Noen barn er kommet tilbake til Tone og Bent to ganger.

Drøyt halvparten av barna blir plassert videre i fosterhjem, eller så skal de tilbake til sine biologiske foreldre. Ofte skal barnas videre skjebne avgjøres i retten, og det skal finnes egnede fosterforeldre.

TRENGER ERFARNE BLIKK. Å være et beredskapshjem er noe mer enn en vanlig jobb. For begge er det en heltidsjobb.

– Det er nærmest en livsstil. Motivasjonen er at vi ser det nytter, og at vi er veldig glade i å jobbe med barn. Vi blir veldig glade i de barna som bor hos oss. Det er en sterk motivasjonsfaktor å se at barna får det bedre, sier Bent.

Hadde noen fortalt dem før de begynte i denne jobben at barn kan bli så skadelidende av de voksenes valg, hadde de ikke trodd det.

– Omfanget av omsorgssvikten er stor. Jeg tror vi bare ser toppen av isfjellet. Konsekvensene av dårlig omsorg er store. Derfor må flere bry seg og heller ta kontakt med barnevernet en gang for mye hvis de mistenker at et barn lider, sier Tone.

Hun forteller om babyer som aldri skriker, eller småstrer. Barn som bare er noen få måneder gamle, har lært seg å smile

Vi vet aldri hva som venter oss når vi henter ett nytt barn.

Skapene er fulle av klær og utstyr. Tone og Bent er forberedt på å ta imot barn som kan mangle det meste.

Beredskapsforeldre må balansere mellom å være profesjonelle og å involvere seg følelsesmessig i barnet, forklarer Tone.

når foreldrene ønsker det. De har lært å ikke være til bry, eller ikke kreve oppmerksomhet, fordi de ikke får det.

– Dette er babyer som i har levd med veldig psykisk syke foreldre. Bare noen måneder gamle har de lært at det ikke nytter å skrike etter trøst eller av sult, forteller Tone.

For å ta imot så dårlige babyer, trengs erfarne blikk.

– Vi har lært oss noen teknikker for å se hva barnet har vært igjennom. Vi kan ikke bare synes synd på babyen. Vi må hjelpe dem videre, gi dem en ny start, sier Tone.

RUSAVVENNING I KJELLEREN. Tone og Bent har drevet rusnedtrapping med morfin på flere babyer hjemme hos seg selv. De forteller om en baby som hadde sterke abstinenser. De måtte bo med ham på skift i kjelleren i over en måned i strekk.

Den lille gutten måtte få morfin hver tredje time døgnet rundt. Han hadde nedsatt sugerefleks og klarte nesten ikke drikke melk av flaske. Han tålte ikke flere stimuli samtidig, verken lyd, lys eller mange mennesker rundt seg. De andre barna i huset måtte skru mobilen på lydløs når de var hjemme. Han klarte ikke å roe seg.

Beredskapsforeldrene pakket ham inn i tepper og la en dyne med tennisballer oppå ham for å dempe abstinensene. De bar ham på armen eller rugget ham i vogna i timevis for at han skulle få sove.

Abstinensbarn klarer ikke å slutte å ta inn stimuli, og for eksempel en tur på kjøpesenter er fullstendig uaktuelt med ett slikt barn de første månedene.

– Det er fryktelig å se at et barn har det så vondt. Som voksen vil jeg gjerne beskytte dem mot alt det vonde, samtidig som vi må lære dem å leve i denne verden. Gradvis må de lære seg å leve med andre mennesker, lyder og lys, forteller Tone.

AVTRYKK I HJERTET. Tone og Bents tre egne barn har vært involvert i mamma og pappas jobb hele tiden. De får ofte nye «søsken» hjem, og foreldrene mener at det er viktig at de er komfortable med denne hverdagen.

– Den første babyen vi hadde hos oss, ville guttene våre gjerne beholde. Vi måtte snakke lenge om at vi ikke skal velge å beholde noen av barna. Vi skal bare gi dem den beste starten de kan få, fordi de ikke kan være hos mammaen eller pappaen sin, sier Tone.

Hennes sønner blir ofte veldig knyttet til barna de har, og hun har latt dem reagere på sin måte når barnet må flytte videre.

– Alle sørger ulikt. Det er klart at det går inn på de store guttene også. De hjelper jo også til med babyene i hverdagen og blir kjent med dem, sier hun.

Tone beskriver en vanskelig balansegang mellom å være profesjonell og berørt.

– Det er bra hvis barna rører ved noe i oss. Vi kan ikke ha denne jobben lenger hvis den ikke lenger berører oss. Samtidig skal vi forsøke å være profesjonelle. Vi vet at vi skal ta vare på barnet i en begrenset periode, men det er vanskelig å reservere seg følelsesmessig. Det føles ofte som en følelsesmessig berg-og-dal-bane.

Noen barn etterlater et større avtrykk i hjertet enn andre. Spesielt de barna som Tone og Bent har brukt mye energi på å få til å fungere normalt.

– Jeg husker den nyfødte babyen som lå på stellebordet og tok «situps». Han hadde så sterke abstinenser at han klarte å sette seg opp i sittende stilling ved egen hjelp. Vi knytter oss raskt til barn som har det så stusslig når de kommer, sier Bent.

Vanskelig er det også å glemme den lille jenta på 1 1/2 år som ikke klarte å sitte rolig rundt kjøkkenbordet sammen med fami-

Flere barn i barnevernet

46 500 barn og unge tok imot tiltak fra barnevernet i 2009, 5,3 prosent flere enn året før.

Tallet på barn med tiltak økte i alle aldersgruppene dette året. Den største økningen skjedde blant de minste barna under 5 år. 8 prosent flere 0-5-åringer tok imot tiltak i løpet av 2009 sammenlignet med året før.

Det var totalt vel 8 900 barn i alderen 0-5 år som tok imot tiltak fra barnevernet i løpet av 2009.

I alt 11 300 barn var under omsorg av barnevernet i 2009.

1383 barn ble plassert i beredskapshjem i 2009, av disse var 251 under 2 år.

Omtrent like mange gutter som jenter er plassert i beredskapshjem.

Bare noen måneder gamle har de lært at det ikke nytter å skrike etter trøst eller av sult.

lien. Men på McDonalds, der var hun trygg og satt i ro. Her hadde hun spist mange av sine måltider. Dette var hennes hverdag. Hun var allerede ekspert på å dyppe pommes frites ned i ketchup.

FINNE RYT MEN SAMMEN. Når et nytt barn kommer i hus, starter arbeidet med å lage en god døgnrytme. Tone er blitt ekspert på å få barna til å sove. Det går sjelden mer enn to uker fra barnet kommer til det sover natta igjennom.

– Rutiner i forhold til søvn, mat og stell er viktig. På denne måten kan barnet raskt komme inn i en god og forutsigbar rytme som gjør hverdagen trygg. Vi må forsøke å finne ut om det er noe fysisk, eller psykisk som kan rettes på for at barnet skal få det bedre, forteller Bent.

De fleste barna som kommer til Tone og Bent, har ikke et språk de kan bruke til å fortelle med. Likevel kan ekteparet etter hvert skjønne noe av det barna har sett, hørt og opplevd.

– Vi har fått barn hjem som i løpet av brøkdelen av et sekund skanner rommet etter uvedkommende. De har kanskje sett en pappa som slår mamma, sier Tone.

Noen barn må legge alle lekene på plass før de kan slappe av, de er kanskje vant til kaos og ustruktur. Noen har vært utsatt for seksuelle overgrep, vold eller er ristet slik at de har fått hodeskader.

SÅ LENGE VI ORKER. For hver syvende dag med beredskapsbarn, får beredskapsforeldrenes én fridag. Etter lange perioder med små barn i huset, kan det også bli lengre perioder uten barn.

Det er ikke så mange som blir i denne jobben til de blir pensjonister. Ekteparet, som begge er i 40-årene, klarer ikke å se så langt fram i tid.

– Vi holder på så lenge vi orker det. Vi er på mange måter privilegerte som har jobben hjemme, men det er en fulltidsjobb. Den legger noen begrensninger på det sosiale livet, fritidsaktiviteter og spontane turer, men vi føler ikke at vi forsaker noe.

Tone og Bent lager et album til hvert barn, slik at alle får med seg noen minner om hvordan de har hatt det den tiden de bodde hos dem. Noen barn kommer tilbake på besøk og holder kontakten.

– Vi vil de skal vite at det var noen som brydde seg om dem også. Alle fortjener en god start på livet. •